

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvod do práva

Říká se, že **neznalost zákona (práva) neomlouvá**. Každý občan potřebuje alespoň minimální znalost základních ustanovení našeho právního řádu, aby mohl náležitě využívat svých práv a účinně je mohl chránit a aby si byl také vědom svých povinností.

Právo se dotýká praktického života každého z nás. Všichni jsme denně účastníky mnoha společenských vztahů regulovaných právem (**právních vztahů**). Jak si v nich budeme počínat (v souladu s právem či nikoliv), záleží také na našem **právním vědomí** (znalost práva a naše postoje k právu). Vysoká úroveň právního vědomí by zcela přirozeně měla být součástí všeobecné vzdělanosti.

Úkol č. 1:

Uveďte příklady situací, kdy se člověk běžně setkává s právem, popř. vstupuje do právních vztahů.

Zákonnost a právní vědomí

Základem právního státu je kvalitní **právní řád**, na jehož tvorbě se podílí i ustálené **morální a etické normy**, což znamená, že za společensky nepřijatelné a odsouzeníhodné bude považováno nejen porušování právních, ale i morálních a etických norem. Jistota, že každé protisociální chování, ať již porušuje zákon nebo je jen v rozporu s dobrými mravy, dojde svého odsouzení a každý občan ve státě také nalezne dostatečné a účinné prostředky ochrany svých práv, tvoří základ právního státu. Odmítnutí spravedlnosti je v právním státě nepřípustné.

Již v prvních lidských společenstvích se vytvářely **mechanismy usměrňující a kontrolující sociální chování**. Vytvářely se **sociální normy**, které uspořádávaly sociální chování podle standardizovaných vzorů chování, které společnost přijala a prosazovala. Respektování a dodržování těchto sociálních norem je potvrzováno (vynucováno) **sociálními sankcemi: odměnami** (slovní, hmotné) a **tresty** (slovní kritika, snížení společenské prestiže, vyloučení ze skupiny, hmotný postih).

Společnost si vytváří svůj **normativní řád**, který představuje **soubor závazných pravidel a očekávání chování, dotýkající se všech oblastí sociálního života**. Zahrnuje normativní sociální systémy *právní, morální, náboženský, zvykový, estetický, jazykový, ekonomické a jiný*.

Úkol č. 2:

Zařadte následující normy do normativních systémů:

- Pravidlo pomoci příteli v nouzi.* _____
- Psaní velkých písmen u podstatných jmen.* _____
- Jíst na Štědrý den rybu.* _____
- Krevní msta.* _____

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- e) *Nenosit k teplákům motýlka.* _____
f) *Přecházet přes silnici pouze na zelenou.* _____

V **rodovém zřízení** byly společenské vztahy regulovány pravidly, která vznikala postupně a spontánně, stala se **obyčeji** založenými na *tradicích a zvyklostech*. Jejich porušení znamenalo především odsouzení ze strany ostatních členů komunity. Tyto obyčeje se předávaly ústní formou, patří do oblasti **nepsaného práva**.

Úkol č. 3:

Uveďte příklady (s využitím znalostí z dějepisu) obyčejů, které v minulosti fungovaly podobně jako dnešní zákony.

Existence práva je však spojena s možností státního donucení, tj. existencí síly, která zaručí, že chování obsažené v právní normě bude uvedeno v život.

Vznik práva je spojen s určitým stupněm vývoje lidské společnosti, se vznikem státu, který reguluje společenské vztahy a vytváří jednotnou soustavu typických měřítek, podle nichž lidé ve společnosti jednají. Tím přispívá k přehlednosti a konkrétnosti práv a povinností, které subjekty (občané, organizace, stát) ve společnosti mají.

Právo je souhrn norem stanovených a zabezpečovaných státem.

Velmi důležitý pro řádný a nekonfliktní život společnosti je soulad mezi právem a právním vědomím. Jestliže **veřejné mínění** hodnotí jako dobré a spravedlivé činy, které jsou v rozporu s platným právním řádem, je tím ohrožen požadavek zachování práva. K tomu, aby nastal potřebný soulad, jsou potřeba dvě podmínky:

1. Právo musí respektovat tradiční nazírání společnosti na to, co je dobré a spravedlivé, zachovat kontinuitu s rozvojem společnosti (s historií národa, kulturním dědictvím), nesmí vytvářet „umělé“ právní instituty; dodržování práva nesmí subjektům činit zvláštní potíže.
2. Vysoká úroveň **právního vědomí** ve společnosti (znalost práva). Neznalost zákona neomlouvá – nikdo se nemůže vymlouvat na neznalost práva a zřící se tak odpovědnosti za porušení nějaké povinnosti stanovené zákonem. Nikdo nemůže znát tisíce právních předpisů, ale občanům musí být jasné alespoň základní principy našeho právního řádu.

Právní vědomí je souhrn právních názorů, představ, pocitů a skutečných vědomostí vyjadřujících vztahy občanů k platnému právu.

Zdroje

ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: CH. H. BECK, 2010. ISBN-10: 80-7179-500-3.